

Tugo Zaletel

BOLJŠEVIK IN SRNICA

Kadar se Alojza Puciharja, predčasno upokojenega bančnega uradnika in samoraslega filozofa, ki je tudi moj delodajalec, poloti posebej globoka melanholija, tedaj se praviloma vedno zapre v svojo bogato založeno knjižnico ter napiše pismo svojemu najboljšemu prijatelju. Ta živi v neki odmaknjeni istrski vasi, za katero Alojz Pucihar sploh ne ve, kje natanko se nahaja. Ampak s tem si ne beli glave. Zadostuje mu dejstvo, da ima nekje res dobrega prijatelja, ki mu je v vsakem trenutku pripravljen prisluhni in mu odgovoriti na vsa njegova pisma. Prijatelj zelo dobro ve, koliko njegovi odgovori pomenijo Alojzu Puciharju, zato mu prav na vsako pismo nemudoma odgovori. Pravi misterij je, kako njuna pisma potujejo za naše razmere s presenetljivo naglico. Danes Pucihar odda pismo, naslednji dan pa že prejme prijateljev odgovor.

Alojzu Puciharju gospodinjim že, odkar se je razvezal od svoje žene Monike, s katero sta pet let živela v napetem zakonu, ki ga narava ni in ni hotela kronati z otroškim smehom. Tega pa je že blizu dvajset let. Znano mi je, da si ves ta čas s prijateljem dokaj pogosto izmenjujeta pisma. Vedno me je neznansko mikalo prebrati katero od njih. In močnejša ko je bila moja radovednost, z večjo skrivnostnostjo so bila obarvana moja razmišljanja o tistih pismih. Ampak, do njih mi ni uspelo priti. Alojz Pucihar je namreč pisma hranil v sefu, katerega ključ je nenehno nosil s seboj.

Nedavno tega pa se mi je končno nasmehnila sreča. Ponudila se mi je priložnost, o kateri sem sanjala že leta dolgo. Pred nekaj dnevi je namreč Alojz Pucihar znenada privršal iz knjižnice, si površno ogrnil plašč ter se (navkljub pozni uri – bilo je okrog enajstih zvečer in ravno sem se odpravljala v svojo sobo k počitku) odvihral iz hiše. Skozi okno sem videla, kako je kot obseden grabil po drevoredu. Tako razburjenega še nisem videla, četudi sem ga imela priložnost spoznati v najrazličnejših nevsakdanjih razpoloženjih. Le kaj bi ga lahko tako zelo razburilo, sem razmišljala, vzpenjajoč se v prvo nadstropje, kjer je bila knjižnica. Tam pa me je čakalo prvovrstno presenečenje. Na mizi pred menoj je ležal ključ sefa. Vse telo mi je trepetalo od napetosti, ko sem s ključem v roki stopila k steni in odmaknila sliko, za katero je bil skrit sef. Natanko sem vedela, kaj iščem. Odprla sem debela jeklena vrata. Na zgornji polici sem drugega ob drugem zagledala dva skrbno zložena kupa popisanih listov. Vedela sem, da so na enem kupu fotokopije pisem, ki jih je Alojz Pucihar napisal prijatelju, na drugem pa njegovi odgovori. Ko sem nekoč premagala prirojeno sramežljivost in sem Alojza Puciharja vprašala, čemu fotokopira vsa svoja pisma, mi je odgovoril, da jih skupaj s prijateljevimi odgovori bere kot celostno

komunikacijo. Nisem ga razumela. Zato tudi ne nameravam izraziti mnenja o tej njegovi, zame vsekakor čudni navadi.

Stekla sem v pritličje in zapahnila vhodna vrata za primer, če bi se Alojz Pucihar vrnil prav tako nenadoma, kot je bil odvihral. Potem sem se vrnila v knjižnico, vzela prepovedano literaturo iz trezorja, sedla kar na preprogo in začela brati. Nisem in nisem mogla odkriti, kaj naj bi bilo tisto, kar naj bi Alojza Puciharja ob tako neprimerni uri pognalo iz hiše v neprijetno vlažno in mrzlo jesensko noč. Vedela pa sem, da je bil že dalj časa kot omotičen in da je ta dan prejel prijateljevo pismo, zato sem sklepal, da mora biti njegov nenadni odhod v zvezi s tem pismom. Nekaj časa sem prebirala pisma. Potem pa sem vstala in vklopila fotokopirni stroj. Preslikala sem vsa pisma in jih vrnila na njihovo prejšnje mesto. Ko sem zaklenila trezor in položila ključ spet na mizo, sem odšla v svojo sobo in pisma, razen zadnjega, skrila pod žimnico. Zadnje pismo sem si skupaj s prijateljevim odgovorom vtaknila za modrc. Prepričana sem bila, da Alojz Pucihar ta večer zagotovo ni takšne volje, da bi segal po mojih nedrih. Sicer pa je to tako ali tako počel le v redkih trenutkih prešerne lagodnosti, ko je kakor metulj poplesaval po hiši, si neprestano natakal konjak v velik kozarec in mi kar naprej ponavljal, da se počuti kot mladenič. Ampak v zadnjem času je kazalo, da je takšne trenutke popolnoma izrinil iz svojega obnašanja; navadno je po ves dan rentočil po hiši in togotno prevračal stvari.

Sama, kot rečeno, nisem kaj prida razumela pomena besed v teh pismih. Pa sem jih sklenila skrivaj objaviti. Nemara pa bodo učeni in spoštovani ljudje razstrli tančico skrivnosti, ki jih ovija. Vem, da me bo Alojz Pucihar v navalu besa, ko bo videl svoja pisma obelodanjena, nemara celo ubil. A skušnjava je prevelika. Da bi se odrekla tisti sekundi njegove totalne zgroženosti, preden bo podivjal in planil nadme? Za nobeno ceno ne. Za začetek sta torej pred vami pismi Alojza Puciharja z dne 16. 10. 1993 in prijateljev odgovor, opremljen z istim datumom.

DRAGI PRIJATELJ

Danes, dne šestnajstega oktobra entisočdevetstotriindevetdesetega, sem se prebudil že zelo zgodaj. Pravzaprav me je prebudila žeja. Včeraj sem namreč »Pri Lukatu« popil več kot liter martinija. Ko ga je zmanjkalo, sem pil črno vino. Asterij K., saj ga poznaš, je odšel domov ob 21,30. Okrog 22.15. pa smo se Marijana, Janez in jaz z Marijaninim Yugotom odpeljali na drugo stran reke proti Coolerju. Medo, Buki in Tomo so se tja odpravili peš in prispeli pred nami. Počakali so nas pred Coolerjem ter nam povedali, da je lokal nabito poln. Predlagali so, da gremo vsi skupaj v sosednji Kim bar. Temu sem se takoj odločno uprl. V Kimu namreč posedla klientela, ki mi ni niti najmanj pri srcu. Razdelili smo se v dva tabora. Ko je Marijana stopila na njihovo stran, so postali samozavestnejši. Prijatelj moj, ti veš, kaj mi pomeni še tako neznaten izziv. Že sem se videl vihrati v veliki bitki, sam proti vsem, kdo bo koga. Ampak, kakor boš videl iz nadaljevanja mojega žalostnega pisma, nesreča prav zares nikoli ne počiva. Na mojo stran se je namreč nenadoma (in čisto po nepotrebem) postavil Janez, ta nikomur na tem božjem svetu potrebna stokilska navlaka. Seveda je zadevo zapackal do te mere, da me je prikrajšal za nekaj martinijev, ki bi jih utegnil izvabiti iz onih, če bi mi jih kljub temu uspelo zvléči v Coolerja. Namesto z vencem zmage sem potem v Coolerja stopil s tisto okorno kanglo najrazličnejših nepotrebni podatkov in citatov. Bil sem užaloščen, besen in potreben pijače. Kanglo sem zato poslal za šank po pijačo. Sam pa sem

medtem s pomočjo BOOUSFRJZXXI.V¹, ki sem se je, kot ti je znano, izučil v času hlapčevanja socialističnemu režimu, opazoval goste. Z drugimi besedami, medtem ko je kangla rožljala od mize do mize in brizgala svojo sluzasto vsebino po nedolžnih gostih ter si utirala pot k šanku, sem buljil v prazno. In v takšnih trenutkih, ki so ponavadi neskončni, se rado zgodi, da človek začne premišljevat kaj pametnega o samem sebi. Naprimer, odkod neki se mi je v glavo pritepla misel, da ne smem verjeti v nobenega boga, še manj pa v kateregakoli človeka. Zakaj, prijatelj moj dragi, sem tak zagrizen boljševik? Ali se bom sploh kdaj uspel otresti te more? Saj takšen, kakršen sem, nisem zmožen zaupati niti lastni mladi državi. Pa to je za znoret.

Ampak, prijatelj moj, navkljub alarmantni resnosti situacije sem omenjene dileme nekako uspel spehati v predprostor svojega razmišljanja. Sklenil sem misli posvetiti kakšni prijetnejši zadevi. Srnici nemara. Ampak, potem so tisti neskončni trenutki nenadoma bliskovito postali zgodovina! Priropotala je kangla. Zasula me je s kakšnima dvema tonama miselnega balasta. Srnica je bila prisiljena jadno smukniti za zaveso in se je še pravočasno izognila plazu neumnosti, ki bi jo utegnil zadušiti. Ni mi ostalo drugega, kot da sem popil dodatni liter martinija ter se odpravil bruhat v gluho jesensko noč, ko listje skrivnostno šumi pod nogami in vse tisto sranje, ki ga tako ali tako vidijo edinole pesniki in slikarji.

Prijatelj moj zvesti, moja duša je scefrana in bog vedi, ali si bo sploh še kdaj opomogla od vseh groznih udarcev, ki jih je bila v zadnjem času tako obilno deležna. Kljub temu pa te srčno prosim, da mi nemudoma odgovoriš, kakšno je tvoje mnenje o razkošju v travi. Nemara pa bo tvoj odgovor, kot že tolikokrat doslej, vsaj nekoliko omilil mojo neznosno bolečino.

Prisrčno te pozdravlja tvoj zvesti prijatelj Alojz Pucihar.

In odgovor

DRAGI, ČEZ VSE CENJENI IN V NESKONČNI BOLEČINI TRPEČI PRIJATELJ,

če se prav spominjam, je naslov RAZKOŠJE V TRAVI nosil nek davno posnet film, na katerega so padale pubertetnice vseh starosti in poklicnih opredelitev; od škrlatno zardevajočih kmečkih bunk, ki so vrele v mesto s trebuhom(!) za kruhom, mimo odcvetelih političnih aktivistk in pobiralk članarine za SZDL², pa vse tja do pedagoških delavk, celo univerzitetnih profesorice, psihologin in zdravnic. Kakor živina k vodnjaku so drle v kinodvorane in se napajale z vsebino, za katero je najbrž odveč poudarjati, da jim je zmešala že tako ne preveč urejene miselne tokove. Te reve uboge pa so potem prale možgane svojemu potomstvu s to ceneno menežerijo. In, poglej, kam nas je slednjič pripeljalo neodgovorno ravnanje naših prednic. Tako zelo smo začeli verjeti v resničnost ameriške zlaganosti, da je splošna nezaupljivost do domačih vrednot postala kuga, ki se je enakovredno postavila ob bok AIDS-u, bratomornim (kakšnim pa) vojnjam, heroinu in celo alkoholu. Popolnoma samoumevno se mi v tem kontekstu zastavlja vprašanje, kako pravzaprav vladati temu kaotičnemu narodu? Ali razumen človek ob vsej tej neumnosti vendarle še premore toliko zdrave ambicije, da bi se z vso zahtevano resnostjo lotil tega nevhvaležnega

¹ (B)rzokonverzacijska (O)dbrana (O)rganizma (Z)a XXI. (V)ek (U) (SFRJ)

² (S)ocialistična (Z)veza (D)elovnega (L)judstva

opravila? Ne, razumen človek takšne ambicije ne premore! Če namreč svojo težko priblefirano svetovljanskost omejimo na realno postavljene meje, nam ne bo težko napraviti koraka do spoznanja, da je temu narodu v danem trenutku nemogoče vladati... Naj se še tako branimo in otepamo, je vendarle neizbrisno dejstvo, da nas je Titov zlati vek poplemenitil s kolektivno zavestjo, izpopolnjeno do zadnje meje razsežnosti, kar z drugimi besedami pomeni enakomiselnost. In ko to dejstvo spoznamo, se zavrtimo v ritmu polke, vmes pa se gremo še gnilo jajce (v sredo medse si pribrcamo demokratično izvoljeno oblast, ki jo potem do naslednjih volitev pljuvamo in zmerjamo. In tako naprej in naprej...).

Res je, dragi, upravičeno užaloščeni prijatelj, vsake toliko se med nami pojavi idealist, ki si prizadeva v dogajanje vnesti nekaj reda, a doseže prav nasprotno. Ritem polke malone ponori, krog rajajočih pa se gosto strne. Idealist pa nesrečen blodi v nasprotni smeri rajajočega krdela ter nemočno in zgroženo opazuje to ponorelo Sodomo in Gomoro. Potem mu ne preostane drugega, kakor da apatično dvigne roke proti nebu, sede na nalašč za to priložnost pripravljen štor in resignirano izdihne. Naslednji trenutek je od vseh pozabljen. Le tupatam kakšen otrok ali pijanec odloži cvetje na njegov grob, ker se mu ne ljubi ves dan tekati ali opotekati se po pokopališču in iskati lepo urejenih in kičasto opremljenih grobov svojih prednikov. In kaj je spoznal, idealist? Da so temu narodu vsi premiki v smeri nezavednega, nematerial(istič)nega nekaj tako zelo sovražnega, da so ljudje vsak trenutek pripravljeni pozabiti na zdrahe in zavist, ki so edini resnični vladarji tega ljudstva, ter se složno boriti proti ideji, kakršno sem omenil. Ampak, o tem sem ti, če se prav spominjam, že veliko pisal. Zato tokrat le drobna opazka. Prijatelj moj, še vedno smo obdani z bodečo žico in s stražnimi stolpi. Vsak poskus preboja s tega norišničnega dvorišča je neznosno boleč, pogosto pa utegne biti celo usoden.

Prijatelj moj, želel sem ti povedati, da se je vsemu navkljub znotraj tega prostora začelo graditi jedro neke popolnoma nove energije, energije, ki se sprošča v obliki neustavljive želje po ureditvi tega kaosa. Ni mi čisto jasno odkod, toda osrečujoče dejstvo je, da se oblikuje generacija, ki nas namerava zbombardirati s čisto iskrenostjo in nas bo zadušila z ruševinami naših zlaganih in slaboumnih iluzij, generacija, ki je na prvi pogled morda celo nekolikanj fašistoidna, ker ne pristaja na kič »razkošja v travi«, temveč pozna in priznava zgolj dejanskost. V svetu, ki ga bo na naših plesnivih kosteh postavila ta generacija, bo nuna zopet nuna, kmet zopet kmet, rudar zopet rudar in pesnik spet pesnik in bog slednjič spet bog! Prijatelj, ta generacija bo izdelala sistem, v katerem bodo vsi vedeli, kdo ima ključ do katere skrivnosti. Polka, ta po mojem mnenju najbolj prosluli simbol kaotičnega bezljanja, bo kmalu postala le še smešen spomin, ki bo v najtolerantnejši obliki služil le še za zabavo predšolskim otrokom. Preorali bodo vse spomenike, vključujoč našo strohnjenino, na njihovo mesto pa bodo postavili čisto majhne kovinske ploščice, ki bodo popolnoma avtentičnih oblik in dimenzij, razlikovale se bodo zgolj po vgraviranih številkah.

Prijatelj, zadnjič me je mlad človek opozoril, da ne more razumeti, čemu vsa naša goreča prizadevanja po različnosti, ko pa bomo naposled vendarle vsi enaki. Kaj mu odgovoriti na tako pošteno in neposredno zastavljeno vprašanje? Skomignil sem z rameni, kot največji nevednež, in le malo je manjkalo, da nisem bil zardel kakor zardi deklina, ki med počitniškim delom čisti vagone na železniški postaji in ko odpre vrata stranišča, zaleti na reveža, ki onanira. Da, prav zares, skoraj me je prestrašil s svojim vprašanjem. Ko sem se ovedel lastne nemoči, vpraševalca k sreči ni bilo več. V mladostni zagnanosti je bil odhitel dalje po svoji poti nenehnega

spraševanja in tehtanja dobljenih odgovorov. Najbrž je intuitivno začutil, da zanj nimam odgovora.

Prijatelj, le še besedo za konec tegale pisma, ki te najverjetneje ne bo razvedrilo, ampak čas je, da se tudi ti končno soočiš s stvarnostjo.

Slednjič je napočil trenutek, ko se bomo morali opredeliti, ali bomo na življenje še naprej gledali kot na fikcijo ali pa ga bomo sprejeli kot nesporno dejstvo. Osebno sem, prijatelj dragi, prepričan, da bi dva Hollywooda svet spravila iz ravnotežja, za še en Disneyland pa nam za zdaj manjka domišljije.

Prijatelj moj, predlagam, da na tem mestu najino korespondenco dokončno končava, saj naju vsakega v svojem domu čaka obilica trdega dela, ti pa prav tako dobro kot jaz sam veš, da je veliko lažje, dasi popolnoma nesmiselno, kritizirati nesnago v tujem hlevu, kakor pa jo skidati iz svojega.